

Norberto Černiausko, Akvilės Naudžiūnienės ir Mindaugo Nefo

6 klasės istorijos vadovėlio II dalies rankraščio recenzija

(leidykla „Baltos lankos Klett“, 2024)

Antroje istorijos vadovėlio 6 klasei dalyje septyniuose skyriuose kalbama apie: 1) Lietuvos ir kitų šalių virtuves ir mitybą; 2) ligas ir sveikatą; 3) kūrėjus ir kūrėjas; 4) aprangos ir mados istoriją; 5) žmogaus ir gyvūnų ryšį; 6) išradimus, pakeitusius žmonių gyvenimą; 7) žaidimus ir sportą.

Temos struktūrą sudaro įvadiniai klausimai, pagrindinis tekstas, vaizdinė medžiaga ir rašytiniai šaltiniai, klausimai ir užduotys, apibendrinamosios užduotys, kvietimas tyrinėti ir kvietimas išsakyti savo nuomonę.

Apskritai tekstas palieka labai gerą įspūdį: jis informatyvus, intriguojantis, vaizdingas, didžiąja dalimi sklandus ir šeštokams tinkamas, temų pavadinimai įtraukiantys. Džiugina per visą tekstą besidriekianti humoro gyslė, daranti skaitymą nenuobodu, bei draugiškas autorių kvietimas stebėti ir tyrinėti pasaulį kartu. Tekste pateikiami šaltiniai – įvairūs, įdomūs ir aktualūs (pvz., Jono Meko eilėraštis apie valgį, informacija apie šaltibarščių festivalį arba visai neseniai į Lietuvos viešą diskursą sugrįžusi(-inta) Šiaurės Amerikos autochtonų tema). Manau, vaikams bus itin įdomus skyrius, kuriame pasakojama apie gyvūnus. Jame pateikiama naujos medžiagos, pvz., apie Lietuvos valdovų augintinius. Pagirtina, kad autoriai rašo apie Lietuvą, turėdami omenyje (ir parodydami) platesnį vieno ar kito fenomeną kontekstą, visur ieško sąsajų (pavyzdžiui, kalbėdami apie kulinarijos paveldą), kelia aktualius ir vaisingus klausimus, pvz., apie medžioklės legitimumą.

Tiesa, man kilo klausimas dėl vienos temos. Jei tai tekstas apie kasdienybę, kaip į tai „įsipaišo“ skyrius apie Lietuvos kūrėjus: M. Čiurlionį, L. Gucevičių, J. Zikarą ir A. Kašubienę? Žinoma, skaitymui tai tikrai netrukdo, nes tekstai įdomūs. O tema „Senieji žmogaus užsiėmimai: nuo medžioklės iki amatų“ pasirodė trumpoka. Pavadinimas žada daugiau.

Kaip ir pirmos 6 klasės vadovėlio dalies atveju, reikėtų pagalvoti dėl laiko: ar naudoti būtajį („Lietuviai išmoko naudotis <...>“), ar esamąjį („Lietuviai išmoksta naudotis <...>“)? Gyvesnis, mano akimis, yra esamasis. Pavyzdžiui (ir gal net idealu) čia būtų galima imti šveicarų autorių 1990 m. išleistą vadovėlį *Istorija* (vertimas į lietuvių kalbą 1994 m., leidykla „Baltos lankos“).

Skyriuje apie didžiuosius Lietuvos kūrėjus ar madą norėtųsi sklandesnio sakinio (ypač šiame skyriuje), paprastesnės kalbos, mažiau tarptautinių žodžių, pvz., „vertinimas yra subjektyvus“, „asmuo asocijuojasi“, „vizitinė kortelė“, „reikšmė per kultūrą“. Arba, tarkime, cituoju: „<...> kiek to *lietuviškumo* galėjo būti parodyta viešojoje erdvėje, kas galėjo sudaryti jo turinį – tik etnografinės tradicijos, bet jokių būdu ne atskiro valstybingumo siekis.“

Pagrindinio teksto draugiškas kalbėjimo tonas man atrodė šiek tiek kontrastuojantis su vėliau pateiktais griežtais, formaliais klausimais: „Ne mažiau kaip dviem argumentais pagrįskite arba paneikite teiginį: *LDK valdovai mylėjo šunis*“; „Nurodykite ne mažiau kaip dvi priežastis, lėmusias rūbų sukūrimą ir jų nešiojimą“; „Sudarykite klausimyną iš ne mažiau kaip 5 klausimų“. Galbūt būtų galima tuos klausimus taip „nesuavadovėlinti“, pratęsiant draugišką bendravimo būdą?

Keletas pastebėjimų. Ar pirmoji dainų šventė Lietuvoje įvyko tikrai 1924-aisiais? Mažosios Lietuvos tyrinėtojai turbūt nesutiktų. Ar tikrai galvos pragrežimas buvo įprasta skausmo gydymo priemonė akmens amžiuje ir vėliau? Tai gali iškart sukarikatūrinti temą. Pagal kai kuriuos šaltinius kavos paplitimui Europoje didelės reikšmės turėjo 1683 m. mūšis prie Vienos ir tai, ką mūšio dalyviai rado turkų stovykloje po jo; reikėtų informacijos apie žymias Lietuvos gydomąsias vietas ir kt. Tai, žinoma, detalės.

Apibendrinant galima konstatuoti, kad N. Černiausko, A. Naudžiūnienės ir M. Nefo istorijos vadovėlio 6 klasei antra dalis iš esmės atitinka vadovėliams ir mokymo priemonėms keliamus reikalavimus.

Dr. Zigmas Vitkus
KU BRIAI